

Lahden kaupunginmuseo/
Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo 1.2.2021

Petri Mäki / ELTEL Networks Oy
petri.maki@eltelnetworks.com

Viite: Lausuntopyyntöne 27.1.2021

Asia: Sähkönjakeluverkon saneeraustyö Artjärven pohjoispuolelle Orimattilassa

Eltel Networks oy on laatinut Kymenlaakson sähköverkko oy:n toimeksiannosta sähköjakeluverkon saneeraussuunnitelman Artjärven pohjoispuoliselle alueelle Orimattilassa. Hankkeen tarkoituksena on korvata sähköverkon vanhat ilmajohtdot ja muuntamot maahan kaivettavilla kaapeleilla ja puistomuuntamoilla.

Pyydettyä lausuntonaan Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää asiakohdan hankkeesta seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueen muinaisjäännöksistä ei ole olemassa ajantasaista inventointitietoa: tiedot alueen muinaisjäännöksistä tulisi päivittää. Tämän hetkisen tiedon pohjalta suunnittelualueen maakaapelilinjalta ja purettavan ilmakaapelin reitiltä tunnetaan yksi muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäännös, *Laavionsuon suonkuivatusojat* (mj-rek. tunnus Laavionsuo 1000018415 - suunnittelualue 2, kartta 1) ja lisäksi historiallisen ajan kylätontteja: *Villikkala* (mj-rek. tunnus Villikkala 1000024195 – suunnittelualue 1, kartta 1 ja suunnittelualue 2, kartat 12 ja 13), *Niinikoski* (mj-rek. tunnus Niinikoski 1000024183 – suunnittelu alue 1, kartat 5 ja 6) ja *Hietana* (mj-rek. tunnus Hietana 1000024174 – suunnittelualue 3, kartat 2 ja 3. Nämä on otettava huomioon asiakohdan hankkeessa.

- 1) *Laavionsuo*. Muinaismuistolain suojaama kohde Laavionsuo muodostuu kahdesta suonkuivatusojasta, jotka Ratulan kartanon isäntä Berndt Magnus Stackelberg rakennutti viljelysmaan lisäämiseksi 1700-luvun lopulla. Muita suojeltavia rakenteita tai jäänteitä (maanpäällä tai -alla) ojista tai niiden välittömästä läheisyydestä ei tunneta (A. Aartolahti, T. Äikäs, E. Sorvali, *kartoitus 2006*).

- a) *Uudenkyläntien* itäpuolella, suojellun ojakaivannon kohdalla, on kaapeli sijoitettava mahdollisimman lähelle tietä, jo myllätylle alueelle (telekaapeli), muinaisjäännösrajoituksen ulkopuolelle. Työskentelyalue on kapea, mutta työkoneiden reitit on pyrittävä suunnittelemaan siten, ettei muinaisjäännösalue vahingoitu. Tarvittaessa vahingoittunut kohta on ennallistettava vastaamaan tilannetta ennen töiden aloittamista.

- b) *Vanhojen sähköpylväiden poistaminen.* Sekä kuivausojan alueella että sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien pylväiden poisto on suoritettava mahdollisimman vähän maaperää rikkoen. Tämä on huomioitava myös työkoneiden reittejä suunniteltaessa: mahdollisimman vähän liikutaan ojakaivannon alueella. Pylväiden poistamisen jälkeen on poistettujen pylväiden alueet (maanpinta) ennallistettava vastaamaan tilannetta ennen pylväiden poistoa.
- 2) *Historialliset kylätontit.* Villikkalan kylän ensimmäinen historiallinen lähdetieto on 1400-luvulta. Kylä muodostui nauhamaisesti jakautuneista kahdesta tontista. Kylässä on ollut 1560-luvulla 10 tilaa ja vuonna 1571 seitsemän. *Niinikosken* kylän varhaisin maininta on vuodelta 1539, jolloin kylässä oli yksi tila. Vuoteen 1571 mennessä tilaluku oli noussut kolmeen. Villikkalan kylän tavoin se oli jakautunut ainakin kahteen tonttiin: Alikylä on luultavasti asutettu 1500-luvun alussa ja Ylikylä 1600-luvulla. Varhaisin maininta *Hietanan* kylästä ajoittuu mahdollisesti 1400-luvulle. Vuonna 1539 kylässä on ollut viisi tilaa ja tilojen määrä on kasvanut vuoteen 1571 mennessä kahdeksaan. (*Päijät-Hämeen maakuntakaava. Historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi. E. Tikkala, E. Sorvali ja P. Taipale, 2012*). Hietanan kylätontin alueelta tunnetaan myös rautakautinen kuppikivi ja kiviröykkiöitä sekä kivikautinen asuinpaikka (mj-rek. tunnuksat Tortola 1 ja 2, nrot 15010011 ja 15010012).

Kylätonttien paikannus ja rajausta perustuvat pelkästään kartta-analyysiin (Pitäjänskartat ja Kuninkaan kartasto) ja ovat siten suuntaa antavia. Koska kyse on mahdollisista muinaisjäännöksistä, museo edellyttää, että kylätonttien alueella kaapeliojien kaivamiseen, puistomuuntamoiden sijoituspaikoille ja kohdille, joista vanhan sähkölinjan pylväät poistetaan, liitetään arkeologinen valvonta. Tämä erityisesti alueilla, joissa kaivaminen tapahtuu mylläämättömällä alueella (esim. viheralueet, metsät, pellot, kevyet piha- ja peltotiet). On mahdollista, että näillä alueilla on jäljellä jäänteitä kylätontteihin kuuluneista rakenteista.

Mikäli valvonnassa tulee vastaan selviä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, valvova arkeologi tekee päätöksen siitä, vaaditaanko laajempaa arkeologista tutkimusta vai riittääkö kaivuun yhteydessä tehtävä dokumentointi ja arkeologinen tutkimus. Tämä siksi, ettei muinaisjäännökselle kokonaisuutena aiheutettaisi vahinkoa. Mahdollisen kaivauksen tarve on otettava huomioon arkeologisen valvonnan tutkimuslupaa haettaessa. Arkeologisen valvonnan voi tilata haluamaltaan arkeologian toimijalta. Lista arkeologian alan konsulteista löytyy Museoviraston internet-sivuilta (kohta: *Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen*).

Sähköjakaiverkon saneeraustyön suunnitelmaan ei arkeologisen kulttuuriperinnön osalta ole muuta huomautettavaa.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Lähes kaikki toimenpidealueet kohdistuvat maakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin: Osan 1 kartat 1-6 Artjärven kulttuurimaisema, Niinikosken kulttuurimaisema ja Niinikosken kylän kulttuurimaisem. Osan 2 kartat 1-2 sekä 6-16 Artjärven kulttuurimaisema, 17-18 Koskusten kylän kulttuurimaisema. Osan 3 työkartat 1-21 Ratulan ja Hietanan kylien kulttuurimaisema ja Artjärven kulttuurimaisema. (Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014). Maisemalliset ja kyläkuvalliset näkökulmat tulee huomioida muuntamoiden sijoittelussa. Sijoituspaikoilla tulee olla suojaustoa, sijoittelu pellolle tai muulle maisemallisesti avoimelle paikalle tulee välttää.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Hannu Takala

tutkija, arkeologi Esko Tikkala

tutkija Reetta Nousiainen

Tiedoksi Museovirasto, Orimattilan kaupunki, ELY-keskus